

Antoni Puigverd

L'imperi de la burla

La colossal envergadura dels temes que la setmana passada va deixar-nos (reforma laboral, condemna de Garzón, anunci de vaga de transport públic) ha eclipsat la polèmica sobre l'humor a la gala dels premis Gaudí. Tal com recorda l'historiador Plutarco, tanmateix, una anècdota menor pot descriure una època prou més bé que les grans batalles. Els acudits pesats i les forçades bromes van convertir la gala en un funeral. El funeral d'una època. L'època de la rialla obligatòria s'acaba.

Pot ser que el guionista i presentador de la gala, Xavi Mira, cregui sincerament que l'humor consisteix a barrejar imprecació i safareria, o a impostar la veu per emfatitzar una ironia que el guió no garanteix. Mira potser es pensa que Groucho Marx feia riure només perquè tocava la pera. Potser es pensa que, pel sol fet de repetir uns suats tòpics sobre la classe política, ja es fa hereu dels heroics bufons medievals. Potser Mira no ha escoltat

No s'havia vist per televisió una representació de tant de nivell des dels temps de Lina Morgan

mai el vell Le Pen. Ni falta que fa. Ara bé: la manera com Le Pen es burlava de la classe política i les bromes que feia dels jueus i immigrants, també li semblarien gracioses.

Es interessant constatar que mentre el presentador fustigava polític i companys, la presentadora Alba Florejachs, tot obeint un guió brillantíssim, representava el revolucionari paper de la noia rucada i malgrabadada. No s'havia vist per televisió una representació de tant de nivell des dels temps de Lina Morgan.

No va ser, certament, el guió de la gala del cinema, el pitjor que hem aguantat du-

rant els llargs anys en què un exèrcit de graciosos ha conquerit els mitjans audiovisuals. Des que la postmodernitat es va apoderar de la cultura oficial, la rialla s'ha convertit en l'únic nord, i buscar-la, en l'objectiu audiovisual més preuat. Buscant el somriure de les audiències, una legió d'humoristes, pallassos, imitadors i explicadors d'acudits va imposar un relativisme gallinaci: calia fer burla de tot allò que algú pogués considerar seriós.

Però si el poder dels humoristes és enorme, la seva exigència és escassa. Sovint es pensen que n'hi ha prou declarant amb entonació irònica. Fer riure no és fàcil: s'ha de tenir talent i enginy; i s'ha de treballar molt. Això sí, tota aquesta legió d'humoristes tenen sort: hi ha una forma molt fàcil i agraïda de fer riure. Una manera que els nens descobren des de la més tendra infància: humiliar. Burlar-se dels defectes físics del company, fer befa de les seves debilitats i flaqueses, dels seus fracassos i problemes, és l'esport escolar més vell. Es tracta d'aprofitar un context favorable per degradar en públic algú o alguna cosa que estigui en posició de debilitat.

De fet, hi ha dos tipus d'acudits sobre polítics, gais, grassos, moros, jueus, catalans o andalusos: els acudits que, tot humiliant el diferent, busquen la riallada del populatxo. I els acudits que permeten a les esmentades minories alliberar-se de les neurosis pròpies. Per desgràcia, el segon humor, alliberador i autocrític, és excepcional (Woody Allen, continuador de la tradició jueva de l'humor autoparòdic, practica la broma alliberadora: el jueu que es burla de les obsessions jueves, l'hipocondríac que es

burla de la hipocondria, el psicoanalitzat que es burla de la psicoanàlisi).

És alliberador l'humor que predomina en els nostres mitjans? És intel·ligent aquest humor antipolític que atrapa tres tipus de rialles (despreocupades, progressives i populistes)? Obre les portes de la intel·ligència crítica? Corrou les veritats imperants? En realitat, no gosa molestar els poders de veritat: només qüestiona els poders secundaris. Es fica amb els polítics, que cada vegada pesen menys, amb la religió, que es bat en retirada, o amb els anomenats famosos, excrescències del circ mediàtic, falles alçades per ser cremades tot seguit.

KAUL

Ja vaig parlar una vegada d'*El nom de la rosa* d'Umberto Eco, que té per tema l'humor. El monjo Adso de Melk narra els horribles fets esdevinguts en un monestir que havia visitat quan era jove acompanyant el mestre fra Guillem de Baskerville. Cada dia hi ha un nou cadàver al monestir, que suggereix un mòbil nou. Després d'investigar uns episodis truculents relacionats amb el papat, l'homosexualitat, la inquisició i les heretgies, fra Guillem dedueix que els morts estan relacionats amb un llibre de lectura prohibida: un tractat sobre l'humor atribuït a Aristòtil, que forma part de la biblioteca del monestir. Al final de la novel·la, l'investigador i l'assassí mantenen un debat formidable. Guillem defensa l'humor com a instrument de la intel·ligència alliberadora, mentre el bibliotecari justifica els assassinats.

Diu que ha de protegir la Veritat de la corrosió de l'humor. La rialla -afirma- és innòcua en boca del poble inculte: "A la festa dels ximplers, també el diable sembla pobre i ximplet, i, per tant, controlable". Però quan ensenya a "alliberar-se de la por del diable", la rialla "és un acte de saviesa". És interessant preguntar-se quin tipus d'alliberament hem aconseguit en la nostra societat sota l'imperi de l'humor. Mentre ens burlàvem del pobre diable de la política, retratant-lo sempre com un ximplet, els poders econòmics quedaven fora de perill, immaculats. L'humorisme audiovisual ens ha acostumat a fàcils rialles i ara, quan necessitaríem perdre de veritat la por al gran Déu de l'economia, tremolem de por. Curiosament, el que més plora ara és l'humorista. No se'l pot ni tocar. ●

Montserrat Guibernau

El cost emocional de la independència (i 2)

La Jenny és anglesa i viu a Edimburg, on ha creat una empresa de disseny que factura 300 milions de lliures esterlines l'any. La possibilitat d'una Escòcia independent li repugna, és unionista i considera Escòcia part del Regne Unit, i per això ha manifestat sense embuts que està disposada a traslladar l'empresa a Anglaterra si el referèndum obre el camí a la independència.

En David és escocès però fa 17 anys que viu a Londres i treballa a la City. No li fa cap gràcia no poder votar al referèndum, perquè creu que té dret a decidir i a influir en el resultat. Però la normativa que ha anunciat l'PSNP preveu atorgar el vot només als residents a Escòcia, ja siguin anglesos, escocesos, gal·lesos, irlandesos o ciutadans de la UE. A més, en David està amoïnada per la possible hostilitat envers els escocesos que podria generar el debat sobre la independència i, sobretot, una eventual separació d'Escòcia.

Milers d'escocesos viuen *south of the border!* (al sud de la frontera escocesa) i ocupen posicions influents en la política, els negocis i els mitjans, mentre que el nombre d'anglesos residents a Escòcia és molt més reduït; la qual cosa ha generat una societat

escocesa singularment homogènia i cohesionada si la comparem, per exemple, amb la societat catalana, on l'argument econòmic a favor de la independència està guanyat però no pas l'identitari, que esdevé molt més complex.

Segons una enquesta del *The Sunday Times*/Radio Scotland (5/11/12), el 37% dels escocesos donen suport a la independència, mentre que el 42% s'hi oposen. Només un 5% marca la distància entre les dues posicions i, per tant, la clau del referèndum serà en mans dels indecisos, que representen el 21% dels votants. L'enquesta confirma que la meitat dels consultats es manifesta a favor d'un increment significatiu del nombre de competències i taxes que haurien de ser transferides al Parlament d'Escòcia; una quarta part s'hi declara en contra i l'altra quarta part es mostra indecisa.

On sí que sembla que hi ha acord és en la valoració positiva que s'atribueix a una eventual independència del país, ja que el 64% considera que exerciria un impacte positiu en la cultura escocesa i el 59% pensa que faria pujar la confiança dels escocesos bo i reforçant-los la identitat. Però els escocesos estan intranquils, principalment per l'economia, i aquí és on s'enfrontaran Alex Salmond i George Osborne, ministre d'Economia britànic encarregat de demostrar que l'emancipació els resultaria franca-

ment cara. Els escocesos saben que la independència representaria perdre el generós subsidi de Westminster que, segons el 43% dels enquestats, suposaria un increment d'impostos. Però això no és tot, la possibilitat d'adoptar l'euro com a moneda atreïx els escocesos, i el 75% es manifesta en contra d'adoptar-lo.

L'argument a favor de la independència es guanya en l'àmbit cultural, simbòlic, d'identitat, de reconeixement i de llibertat;

El referèndum sobre la independència d'Escòcia ha fet emergir la identitat nacional de molts anglesos

però no queda clar que es pugui guanyar en l'àmbit econòmic. Salmond no es cansa de repetir que una Escòcia independent explotaria els recursos petrolífers del mar del Nord. Avui dia, aquest argument no ha convençut la ciutadania. Però Escòcia no és l'única que ha consolidat la seva identitat nacional, els últims anys. De fet, a la majoria d'anglesos no els preocupa gens un possible divorci escocès; al contrari, el 52% donen suport a incrementar les competències

per a Edimburg, mentre que un 32% està a favor de la independència escocesa. Es poden imaginar percentatges semblants de suport de la resta de l'Estat espanyol a un eventual referèndum legal sobre el pacte fiscal i la independència de Catalunya? Si fos possible dur a terme el referèndum, esclar.

Som en un moment d'emergència d'Anglaterra com a comunitat política amb voluntat de reforçar una identitat diferent, amb un bagatge històric indisputable que, arribat el moment, opta per distanciar-se d'una identitat britànica gairebé sempre difícil de definir o definida simplement com a sinònim de l'anglesa. En la identitat anglobritànica, guanya força un component anglès que cada vegada està més polititzat; és a dir, com més anglesa se sent una persona, més alta és la possibilitat que consideri injusta l'estructura política de la Unió Britànica.

Però és ben clar que una eventual ruptura del Regne Unit en reduiria notablement el territori, i és possible que la seva influència internacional en sortís afectada. Per exemple, un Regne Unit empetitit -sense Escòcia i potser, d'aquí uns anys, sense Irlanda del Nord-, podria mantenir el lloc que té al Consell de Seguretat de l'ONU? Fins a quin punt li quedaria afectada la potència econòmica, la capacitat militar i l'estatus en el context internacional? ●